ЕСЕНИНСКИ БУЛЕВАРД

ПРИЛОЖЕНИЕ НА Литература и Общество ЗА СЪВРЕМЕННА РУСКА ЛИТЕРАТУРА-5(16)

ВАСИЛИЙ МАНУЛОВ

СЪБИТИЕ: КНИГА ЗА СЪВРЕМЕННАТА РУСКА ПОЕЗИЯ

Излезе от печат уникалното издание на тритомника на Евгений Степанов „Жанрове и строфи на съвременната руска поезия. Стихотворна практика на поетите от XX и XXI век". Това е антология, в която са поместени произведения на десетки наши талантливи съвременници: Генадий Айг, Анна Алчук, Сергей Бирюков, Юрий Беликов, Алексей Верницки, Андрей Вознесенски, Татяна Виноградова, Евгений Добровой, Елена Зейферт, Валерий Земски, Сергей Зубарев, Елена Кацюба, Константин Кедров, Кирил Ковалджи, Андрей Коровин, Нина Краснова, Вячеслав Куприянов, Евгений Лесин, Наталия Лихтенфелд, Фьодор Малцев, Евгений Минин, Арсен Мирзаев, Андрей Мурай, Валерий Прокошин, Евгений В. Харитонов, Павел Хмари, Дмитрий Цеселчук и много други. Във всяка една от трите книги широко са представени стихотворения и на самия Евгений Степанов, а също и негови литературоведски студии върху всеки от разглежданите в книгата жанрове. А те са, наистина, много разнообразни: в антологията са публикувани изследвания, засягащи едностишни, двустишни творби, терцети, катрени, петостишия, осемстишия, сонети, цифрова и визуална поезия, безсмислици, частушки, епиграми, пародии и др. Очевидно е, че това издание ще предизвика широк резонанс в пресата. Която и да е антология не е безгрешна и дискусионна, но и всяка антология има право да живот. Защото тя е поглед към това или онова явление през очите на автора-съставител. В този случай подобен смисъл има и дългогодишният труд на Евгений Степанов. Да приведем фрагмент от авторовото предисловие към изданието: „В днешно време руската поезия преживява разцвет, при това в най-различни градове – в Саратов и Тамбов, в Киев и Днепропетровск, Харков и Перм, Ню Йорк и Хелзинки, Екатеринбург и Берлин, Воронеж и Новосибирск, Липецк и Владивосток… Да се осъзнае напълно това би било възможно, според мен, само след немалко години. За съжаление в настоящия момент няма разработени к р и т е р и и и оценки за съвременния поетичен текст – откровено казано, те са субективни (в това число, разбира се, и у автора на тази книга). Освен това – аналитични материали за съвременната поезия в „тлъстите" списания не се появяват често. Тритомният труд „Жанрове и строфи на съвременната руска поезия. Стихотворна практика на поетите от XX и XXI век" се подготвя усилено от няколко години. В книгата са представени и моите скромни съчинения, и творчеството на наши талантливи съвременници. Всички тези произведения преди са били публикувани в списанието „Децата на Ра", което излиза под егидата на Съюз на писателите на XXI век и издателство „Вест-Консалтинг".

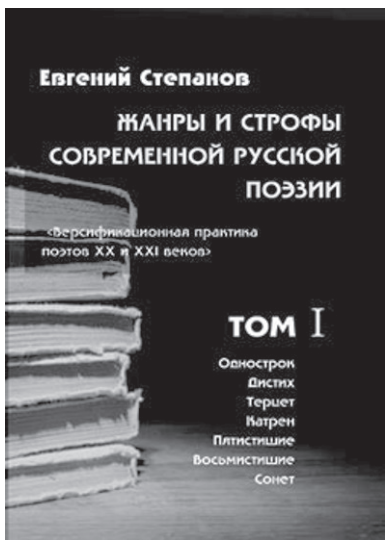

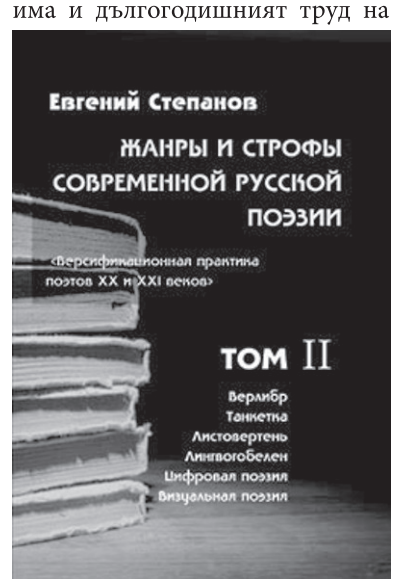

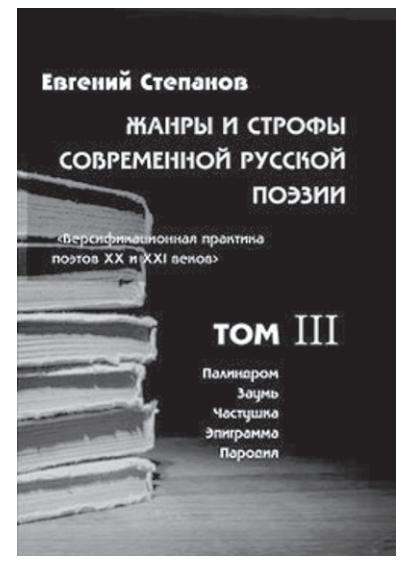

Изборът на автори за тази книга е инициатива на един човек – на вашия покорен слуга. В отпечатаната антология е моят личен (и, разбира се, субективен) поглед за съвременната руска поезия."

Да пожелаем успех на новото издание!

ЕВГЕНИЙ СТЕПАНОВ

СЪВРЕМЕННАТА РУСКА ПРОЗА ИЗЖИВЯВА ДНЕС ОПРЕДЕЛЕНА КРИЗА

Постмодернизмът престана да бъде актуален, младите писатели, както и преди, трудно стигат до читателите, писателите от по-старото поколение по-често си мълчат, като че ли събират сили. Работата е там, че да се осмисли най-новата руска история е много сложно. Преживяното е твърде много, за да може да се проанализира с художествени средства стремително изменящата се епоха. Аз мисля, че съвременната руска проза неизбежно ще се придвижва по посока на синтеза на изкуствата – изящна словесност, публицистика, научна документалистика, възможно е също – и поезия. Новата книга на Александър Файн, включваща разказите „Моят приятел Вася", „В пенсия", „Портрет със сини очи", „Не отстъпвай, дъщеричке!", „Решение", „Медал", „Зетят Николай Иванович", говори за всичко това видимо, безспорно. В този сборник с художествена проза имаме работа не само с изящна словесност, тук изобилстват научните позовавания, даващи информация за известни музиканти, научни дейци, тук е представен целият исторически срез на определена епоха. Авторът Александър Файн е уникално явление в съвременната руска литература. Той е на 70 години, късно започва да пише като до този момент се е занимавал с наука – работил е даже с легендарния С. П. Карольов. Професор, към деветдесетте се насочва към бизнеса, има успехи, става значим предприемач. В литературата се появява изведнъж и доста видимо. Неговите разкази са публикувани в списанията „Децата на Ра" „Ден и нощ", „Крещатик" и много други, книгата му „Сред хората" влезе в ранг листата на престижната награда „Голямата книга". Александър Файн хише за това, което добре познава – за Колима, където е живялв детството си, за взаимоотношенията между хората, за спорта, за музиката…

Критикът Владимир Куркунов отчетливо характеризира творческият метод на Александър Файн – „това е разказ-съдба". На неголямо по размер пространство се разгръща животът на човека, на няколко човека, показват се техните желания, мисли, надежди, постъпки, борбата между доброто и злото вътре у всеки индивид. Файн избягва черно-белите стилистики, всеки личност при него е противоречива. Героят може великолепно да разбира от музика и едновременно с това да е обладан от напълно брутални маниери на поведение. Всъщност, пред нас е новият герой на нашето време. Силният, образованият, уверенят в себе си, знаещият цената на живота и любовта и все пак съмняващият се в себе си: така ли трябва да живее той, правилно ли е постъпил в отношението си към жената, не са ли това напразно хвърлени сили? Но той живее така, както може да живее човек в конкретни условия. „Времето беше такова" нерядко казва авторът. Този писател има забележително качество – чувството за благодарност. Той е благодарен на съдбата, на любимата жена, на приятелите, на учителите (например, на проректора Сичев „с дворянска чиста кръв", който в суровите сталински години защитавал студентите-евреи), даже на верния си другар будилника Вася… Във всеки ред в разказите на Александър Файн има и болка, и любов към своята страна, където е преживян дълъг, ярък, наситен със събития, невероятен живот. И не случайно героят на разказа „Моят приятел Вася" казва: „Сега Русия е друга. Но аз и тогава ни бих я напуснал. Всичко това е мое. Русия без мен може, но аз без нея не бих могъл… Ако нещо у нас не е както трябва – лично аз съм отговорен…" Убеден съм, че сега руската литература не може да мине без писателя Александър Файн.

Александър Файн и Едуард Просецки в творчески разговор

АЛЕКСЕЙ СИСАКЯН
1944 – 2010

За първи път свои стихове Алексей Сисакян публикува през 1962г. С изключение на две публикации в „Московски университет" през 1964г. първата му стихосбирка „Моят свят римуван" излиза едва през 1999г. До края на живота си Алексей Сисакян е автор на 8 стихосбирки, негови стихотворения се печатат в няколко колективни сборника и периодични литературни издания („Младост", „Химия и живот", „Наука и живот", „Златно слово", „Русия" и др.). Става член на Руския междурегионален съюз на писателите (Санкт – Петербург). Пише и издава разкази, някои от които във Варна (където е бил на научни конференции). Награден е с Пушкински медал „За запазване на традициите на руската литература", както и с медал „М.Ю. Ломоносов". А. Сисакян е известен физик и директор на Обединения институт за ядрени изследвания в Дубна, Русия, на който България е съосновател.

ДРУЖБА, ТВОРЧЕСТВО, ПАМЕТ
Част 2. ДНЕВНИК НА МОЯТА ДУША
(стихове от разни години)

РАНА

И точно в този миг аз осъзнах,
че страшно е болезнено да те ранят,
най-главните от всички начала
познах:
Приятели и Творчество... и Памет.
1986 г.

Из „Отворени сърца"

ОТКРИТИЯ

Доколкото няма на земята откритие,
до края открито,
обичам прозорци и врати отворени,
а сърцата – неприкрити...
1999 – 2002 г.

ОТ УМА СИ ПАТИ

Колко неочаквано дълбоки
са мислите, дошли в нощта лунна:
ако наоколо глупаците са стока,
защо ли главата ти да е пълна?
1999 г.

ПОЗНАНИЕ

Природата да се познава е полезно,
но запомни, че всеки път в захлас,
щом ний надникнем в бездната
и тя наднича в нас...
1999 – 2002 г.

Из „Подарък Господен"

ЦЕНАТА НА ПРОГРЕСА

Твърдят, грижейки се за прогреса,
че да си добър човек не е професия.
Край нас накрая професионалистите
все са,
но добрите хора са малко в
регресия…
2002 г.

НАШИТЕ БЕДИ

Свободата, струва ни се, доживяхме,
но защо лицата ни са тъжни?
На дедите от праха портрети не
видяхме,
децата ни зад граница да идат пък са
длъжни…
Декември 2001 г.

Из „Летвата"

СЪВЕТЪТ НА ДОКТОРА

На В.И.Перелигин

Здраве да си купим
няма да го бъде,
нищо да не губим –
зрънце да не мрънне…
2002 – 2003 г.

Из „Геометрия на душата"

ЗА ЗДРАВЕТО

В памет на Ф.Раневска

Не се самозаблуждавайте, мечтаейки
за сто абсолютни попадения...
Здрави сте, щом всеки ден ставате,
но ви боли (слава Богу!)
на разни места с въжделение.
Юли 2008 г.

СЛЕД БОЯ

„Запомни, че умният отстъпва" –
в нощта лунна ми шепнеше мама.
Душата ми се терзаеше, ушите
трътнеха.
Сега знам – да си глупак е по-добре
само…
Декември 2008 г.

В КАКВО Е РАЗЛИКАТА

На А.Б. Чубайс

А това мое признание
забравете, скрийте го дори:
науката превръща парите в знания,
а иновациите – знанията в пари...
Март 2009 г.

ПОВТАРЯЙКИ ПЛАТОН

На А.Б.Куделин

Не бързай, щом пишеш
на любимата:
„Писмото е геометрия на душата ..."
Колебливите редове,
нанесени видимо,
са като линиите
на пленителното тяло...
Юни 2009 г.

Из„Усмивката на мисълта"

ЗА ТВОРЧЕСТВОТО

На Н.В. Михайлов

Ще ви напомня просто, господа,
това, в света което
отдавна е привично:
че винаги ограничени са средствата,
а творчеството,
като космос – безгранично!
Република Корея, 2006 г.

УСМИВКАТА НА МИСЪЛТА

Наистина, не трябва да се съмнявате,
че всичко е способно да се усмихва,
че биха вкиснали всички създания
без усмивката
на мисълта, прилична.
Паметта нас ни свързва с миналото,
а с бъдещето го прави –
въображението,
мисълта лекува и ранява унинието,
всесилна е тя, без да има съмнение...
21 юни 2005 г.

„... Приятно беше да направя за себе си откритието, че Алексей Нурайрович Сисакян, ядреният физик, син на известния учен – основоположник на космическата биология и медицина академик Н.М. Сисакян, с който сътрудничих в началото на 60-те години, пише „акварели" в стихове!..."

Алексей Леонов, летец – космонавт

„Алексей Сисакян е самобитен, особен лирик... Поетическата победа на А. Сисакян, проявена в тази предварително заключителна книга (отзивът е от *2004г.!), се изразява в органичността и единството на неговия вътрешен свят с външния, в неговата издържлива беззащитност, в добротата, в честността… Обичам сисакяновата гражданственост, не конюнктурна, не, но пак – дневнична – а кой е казал, че тетрадката на ежедневника не може да прикрива могъщо универсални и общочовешки открития?... Той е направо щастлив екзистенциалист, умеещ да превежда трагичните ситуации в музикален заряд… За А. Сисакян целият първичен свят е като идиома – и така, нищо не превеждайки на друг, непоетически език, постоянно взривява*

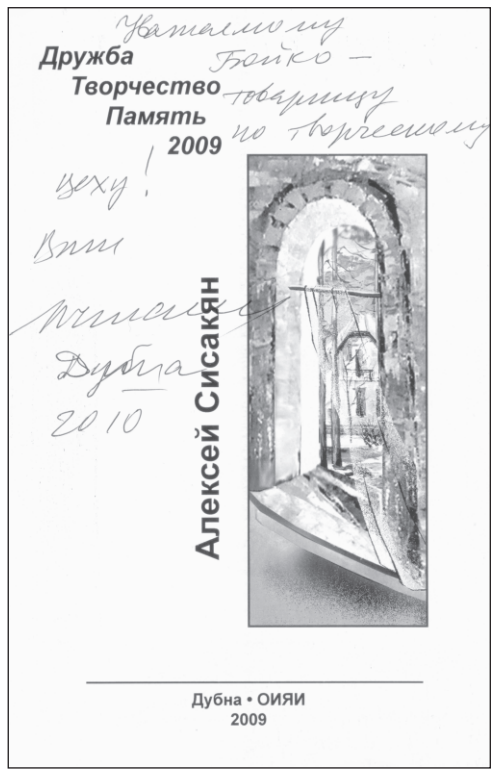

отвътре разминаващите се истини и обикновени обороти... и така отново и отново – бой на идиомите заради пълноценната същност на живота." Татяна Бек: „Отворете вратата на поезията", Сисакян А.Н,. Куст на теплотрассе, Избранное, М. ИКЦ „АК", 2004

При цялата си делничност А. Сисакян се докосва и до една общочовешка, трепетна за всички арменци и българи, трагична струна. Дали е чел стихотворението на П. Яворов „Арменци" можем само да гадаем ...

АРМЕНСКИ МЕЛОДИИ

На Н.А. Плат

1.
За какво тъгува свирката – разбрах,
за какво ридае зурлата – досетих се:
Векове скърби Армения без грях,
а плачът ѝ и в мелодията вмества се.
Арменският мотив през вековете
ще пребъде
като мъката ни по животите
неизживяни...
Къде е Ван, къде е Арарат, Арцах
къде е?
В душата са... Но в моето отечество
не са видяни.
2.
Боли те пак, Армения, боли –
люлка, моя бащина люлка
безгранично е търпението ти
и плаче за това свирката,
и песента за това тъгува –
Арцах се задавя в сълзите…
Не е ли тъгата ти, с която пътувам
в печалните ми арменски очи?
3.
Къде са веселите ритми, в които
искри виното,
и неудържимият слънчевия миг на
радостта?
Върху платната на Сараян,
в лъчите, които струят в прозореца
искрено,
в „Танца със саби", излян,
в нашата любов – до загуба на
съзнанието в нощта!

Подбор и превод от руски
БОЙКО ВАЧЕВ

ДМИТРИЙ МИЗГУЛИН

Роден е на 10 септември 1961 г. в Мурманск. Завършва Ленинградския финансово-икономически университет „Н.А. Вознесенски" (1984 г.) и Литературния институт „А.М. Горки" (1993 г.). Автор е на книги с поезия, проза и есесистика, сред които стихосбирките „Петербургска виелица" (1992), „Зимен път" (1995), „Защо бе разтревожена душата" (2003), „География на душата" (2005), „След Петдесетница" (2007), „Ново небе" (2008) и др., на сборника с разкази „Три срещи" (1993), на литературните бележки „В огледалото на миналото" (1997) и „Светилник" (2010). Превеждан е на френски, английски, сръбски, чешки, украински, гръцки, унгарски и български. Живее и работи в Ханти-Мансийск.

Стиховете тук са подбрани от книгите му „Утринен ангел" (2009) и „Дъждовен ден" (2011).

* * *

Усърдно моля се. Но в мен
не идват думи за молитва.
Душата е поле на битка –
и целият съм обгорен.

Гори свещица в моя ад.
А лесно е – чети, внимавай...
Но нищичко не проумявам.
И хвърлям книгата от яд.

Дочувам – все пак не съм глух,
как сянка покрива докосва...
Върни ми, Боже, оня слух –
да чуя себе си най-после!

* * *

В студа ще се събудя рано,
ще хвана – в здрача призори –
гората. И гора ще стана,
душата ми ще се смири.

Тук просто жалки са направо
обиди, бляскави лъжци.
Друидите комай са прави –
дърветата са ни предци.

Те цял живот се молят само
с листа и клони във глъбта.
А ние – твърде рядко – в храма
повдигаме очи натам.

Гора ще съм. Ще се разлистя.
Ще ме обгърне тишина.
И слънцето над мен ще плисне
в предизгревната здрачина.

АНГЕЛ ХРАНИТЕЛ

От първия до смъртния ни час
е даден ангел всекиму от нас.
Огражда ни от мъка и беди
през бурните ни и безпътни дни.
И пази ни и моли се за нас –
душите ни да не обсебва бяс,
и под покров от тишина следи
да не ограбят нашите мечти...
А ние лекомислено грешим
и вечността си никак не ценим,
не мислим даже, че ще дойде час
да тръгне той завинаги от нас.
Напуснал поста си, ще отлети
към свода – сред угаснали звезди.
И без спасителните му крила
навеки ще те ослепи мъгла.

ОТ ПАНАИРА

Връщам се от панаир.
Утро. Скреж сребрее.
Месецът угасва и
в сумрачния свод сивее.

Рано е. И засега
спи небесното светило.
Облаците над снега
плуват ниско и унило.

В екналата тишина
ще се разтопят звездите.
В утринната тишина
с звън снежинките прелитат

и на капчици горят,
разтопили се в дланта ми.
Коловоз по снежен път.
Долчинки. Канавки. Ями.

Къщи. Църквица без кръст.
Скоро идват студовете.
Нищета околовръст.
Нищо ново под небето.

Хищно зъби се овраг.
Ни човек, ни звяр ще срещнеш.
И разбираш – няма как –
равносметка безутешна.

До листо обрулен лес.
И крадците се скатаха.
Ето целия прогрес –
край или начало плахо.

Покрай приказки, неща
бивали, мълча и бързам.
С разтревожена душа

чакам страшната развръзка.

* * *

Защо, кажи, със стон и мъки
меним страната, за беда,
изискваме друг сън, друг пъкъл
и друга някаква съдба?

Защо като бедняци мръсни
стоим с протегната ръка?
Кажи какво отново търсим?
Покой? Но може ли така?

Цял век в антрето на Европа
с наведена глава стоим.
Лакеят нека да си тропа...
Едва ли пак ще угодим.
Народи има ловки, мили
и нагли в думи и дела,
А нам е даден труд усилен
по заснежените поля.

Не ни приеха? Слава богу...
Е, хващай, гълъбче, юзди
и без да страдаш много-много,
към своя рай се понеси!

Душата там пречиства вятър.
Порой сълзи. Безкраен мрак.
И тихо молят се децата
баща им да се върне пак.

* * *

По-трудно пишеш. Погледни –
дори и мислиш по-тревожно.
Та в тази върволица дни
по-прост да си е невъзможно.
Не че животът отесня,
че словото по-глухо става.
Но ме настигна тишина –
боя се да я нарушавам.

КОМПЮТЪР

Той пише музика. Дори слова
подрежда свързано във рими сложни.
А без да го боли душа, глава,
човек едва ли тъй набързо може.
При мен да дойде думата – е ад.
То – размисли, съмнения, тревоги.
Да съм захвърлил този занаят,
ако не вярвах, че е дар от Бога.

* * *

Спя лошо. Не сънувам.
В нощта току изплуват
лица. И мрак царува
по цялата земя.
А всичко живо спи си
и само сива птица
на клончица сребриста
люлее се сама.

Тече еднообразно
животът – пусто в празно.
В нощта кръстообразно
фенерите трептят.
Душата ще се стрелне
насън. И на предела
ще скита неумело
почти до сутринта...

Но птица ще запее,
щом слънцето изгрее,
и всичко ненадейно
знам, ще се върне пак
и пак ще стане явно
изтеклото отдавна,
което бях забравил
в прииждащия мрак.

ПТИЧИ ПРАВА

Нямам нищо освен синева –
като птиче. И вятър крайбрежен.
Тук живея по птичи права –
ако литна, не ще забележат.

Самолети отгоре летят
с неизбежно надеждни турбини
и е лесно за тях да браздят
на небето просторите сини.

Никой мен не посреща. И аз
без мечти си летя, без съмнения.
ни миражи преследвам със страст,
ни маршрутът ми има значение.

Но харесват ми тези права",
па макар да им казваме "птичи" –
и летя, и върти ми се свят
от небесното вечно величие.

А когато – във полет – умра,
ще се смее на воля душата
там, където прозвънва зора
на синчец и звезди сред полята.

Бележка и превод от руски:
ЕЛЕНА АЛЕКОВА

ЕЛИЗАВЕТА ПЛЮСНИНА

ОЧИТЕ МУ СИНИ – КАТО НЕБЕТО...

Очите му сини – като небето
и чисти като реката Йордан.
Има в тях само дълбок свят и светъл,
има и рани, страдание там…

Все още е съвсем, съвсем дребничко
мъничето с коса до рамене,
безпомощно като котка, слабичко,
безсилно за каквото и да е.

С малките, толкова тънки ръчички
всеки ще стигне и ще прегърне…
Кой е хвърлил болното дете – птичка,
оставил го да умира, да зъзне?

Какво е станало – как да разкаже,
сега това знае само Господ.
Как страшен е светът и жесток даже
в него живее ли лош прахосник.

А това мъниче е тъй красиво
и в очите му е дълбокият свят,
толкова нежно, чисто, мълчаливо
и някак си много далечно все пак.

Като, че ли е живяло в небето –
било е малък и светъл ангел там
сред звуци на чудесни песни – ето:
иска да бъдат чути и от нас, знам.

Велик човек ще стане то, вярвайте,
върна се тук на земята отново –
ще бъде гений, до смъртта си, знайте,
хората ще дарява със светлина, със
слово.

МНОГО ЧЕСТО АЗ ПРИКРИВАМ...

Много често аз прикривам
болката в душата своя.
Ако някой я открие –
тежко ми е, че е моя.

Никой сълзите не вижда
тук, освен стените неми.
Другите аз не обиждам –
близките, роднини спрели.

Трудно е да си преграда
болката в душа да носиш,
затова пък – за награда
пак ще устоя: с въпроси.

И каквото да се случи
ще се справя с тази мъка!
Радостта ми да получи
друг ще може: дар за пътя.

Превод от руски език:
ЙОРДАН ЙОРДАНОВ

НИКОЛАЙ БУХАРИНОВ

МЕЧЕТО

Приказната гора шумеше есенно, прохладен ветрец разговаряше с брезичките, трепетликите и върбичките, а те доверчиво шумоляха и протягаха към него своите клонки с красиви листчета. Листите се откъсваха и падаха долу, кръжаха в последен валс, вятърът ги подхващаше и те заедно шумоляха по изминатите и неизминати пътечки.

Вятърът дотичваше до криволичещата рекичка, наречена Колинва, която протичаше през гората, промъкваше се към искристите плачещи върби, растящи по нейния бряг, внимателно сваляше жълточервените листенца и ги пускаше в свободен полет. Те плавно летяха и се спускаха във водата и в дълъг керван отплуваха в безкрайността.

Мечето често се къпеше в тази рекичка заедно с майка си. Когато слънцето клонеше на залез, те идваха по горския път, по който някога са минавали автомобили към стария мост.

Да се къпеш през есента беше интересно. Мечката влизаше първа във водата и проверяваше речното дъно. Ако там нямаше нищо опасно, тя викаше при себе си мечето и дълго гледаха плуващите листи. Миришеше на храсти, ягоди и треви от блатото на противоположния бряг. Там хората събираха синчец, червени боровинки и кисел – оттам долитаха и гласовете им.

Мечето слушаше музиката на гората и му ставаше весело. То се плискаше, спускаше се към майка си и много му се искаше тя да си играе с него. Но тя бягаше от него и мечето се спираше, недоумяваше защо не иска да си играят. По небето ниско плуваха облаци, отразяваха се в речната шир. И до тях можеше да се протегне една лапа. Мечето се изправяше на задните си лапи, а с предните си по ред като мелница удряше по водата, създавайки множество кръгове и разсейвайки илюзията на възторга си по вълните.

Слънцето гледаше из-зад облаците и освещаваше живота в гората. Неизплашена птица-рибар стоеше на високата ела и виждаше всичко от върха й: как мечето се къпеше в реката с мечката, как глухарите токуват на блатото, как хората там събират ягоди. Гората в тези минути напомняше разноцветен калейдоскоп, пронизан от златисти лъчи, който вълшебно се превръща в ярка въртележка, на която се въртят есенните листа.

Мечката интуитивно усещаше, че още щом слънцето докосне върховете на дърветата, трябва да излязат от водата на брега и да тръгнат към бърлогата си, направена от нея под корените на голям, повален бор.

Мечката и мечето излязоха на брега, гласовете на хората от блатото вече не се чуваха. Те отърсиха от себе си водата и поеха към гледката на съня си.

Щом мечето легна, то започна да си припомня изминалия ден и неусетно се унесе. Присъни му се необикновен сън, като че ли лети към звездите и вижда безкрайността, към която са се устремили листата, плуващи по есенната река.

08.08.2008 г.

Превод от руски език:
КИРИЛ ТОДОРОВ

„ПРЕКАЛЕНО СТАРАТЕЛНО СЛУЖИШ”

През 2013 г. се навършват 270 г. от рождението на Г. Р. Державин. На гроба му има следния надпис: „Гавриил Романович Державин, действащ таен съветник и кавалер на много ордени”. И нито дума за това, че той е поет: такива били предпочитанията и това на нашия съвременник не трябва да му е безинтересно. А също не е безинтересно да знае, че Державин се борел с корупцията, стоейки начело на министерството на правосъдието. А защо го оглавявал за кратко време, става ясно от статията на

ВЯЧЕСЛАВ СИСОЕВ – държавен съветник на правосъдието II клас, почетен работник на правосъдието на Русия, почетен адвокат на Руската Федерация, зам.-председател на Съюза на литераторите, носител на научни и литературни награди.

Родът на Державин не бил знатен и затова той започнал службата си като обикновен войник. Първи офицерски чин получил едва когато бил почти на 30 години, а неговите преуспяващи връстници вече се числяли към гвардията и към висшите чинове. Затова пък скоро (през 1776-та) Гавриил Романович пуснал първата си стихосбирка „Оди, преведени и съчинени на връх Читалагал през 1774 година”.

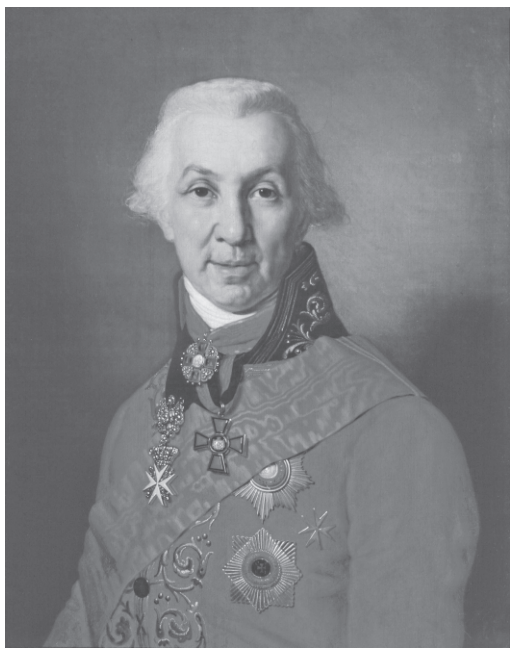

Художник Владимир Боровиковски - Портрет на Г. Державин

Забележителна е историята на създаването на тази книга. Артилерийският отряд, който командвал поручик Державин, трябвало да отблъсне възможните атаки на пугачьовци към Саратов. Разположението му било на връх Читалагал срещу немската колония Шафгазен. В кратките часове на отдих поручикът превел четири оди в проза, съчинени от краля на Прусия – Фридрих II. След това присъединил към тях и четири свои: „На възвишеното”, „На знатността”, „На смъртта на генерал-фелдмаршал Бибиков”, „На рождения ден на Нейно Величество”. Като че ли предвиждайки точно своето изкачване на юридическия Олимп, поетът писал, че правото да се дават на другите закони, трябва да се изстрада, че никой не трябва да стане велик „докато беди не сме претърпели”. Одите привлекли вниманието на читателите, които виждали в тези ранни, доста подражателни стихове „заявката на самороден талант и главното му качество: благородната смелост, строгите правила и рязкостта в изразяването”.

С получаването на чин капитан-поручик Г. Державин бил изпратен на държавна служба във ведомството на генерал-прокурора на Сената княз А. А. Вяземки. Тук той си създал нов кръг познанства, в това число стигащи и до императорския двор, точно на тази служба се проявил неговият аналитичен ум. Всъщност, той направил твърде много да стабилизира държавната хазна. Например въвел отчетите за постъпващите суми да се проверяват не един път в годината, а всеки месец, което забележимо намалило броя на злоупотребите и увеличило приходната част. Името на чиновника, грижещ се за държавната хазна не веднъж се споменавало в докладите до императрицата, и това довело до присъждането на Г. Державин на генералски чин с позиция в обществото – действителен граждански съветник.

През 1784 г. назначили Г. Державин за пръв губернатор на неотдавна създадената Олонецка губерния, след малко повече от година – за губернатор на Тамбовска губерния. Тук той отново проявил себе си като борец с хищниците, насочили поглед към парите на хазната – тези пари, които се отпускали за поддържане на воюващата армия. Естествено, създал си и множество врагове. Работата стигнала дори дотам, че дали губернатора под съд за „злоупотреба по служба”. И само благодарение застъпничеството на „светлейшия княз Таврически”, фаворит и близък помощник на Императрицата, Григорий Потьомкин, доросъвестният служител бил оправдан. Скоро Г. Державин бил назначен за сенатор с получаване на чин – таен съветник.

Новият император на Русия – Павел I приближил Державин до двора като назначил 53 годишния генерал за началник на канцелярията си. През 1799 г. изпратили Державин в белоруския край, за да върне в хазната колкото се може повече количество от ранно раздадените държавни помощи на селяните. Емисарят се справил блестящо със задачата си и го наградили с почетен командорски кръст на името на светия Йоан Йерусалимски, присъдили му и чин на действителен таен съветник. И почти веднага Г. Р. Державин бил назначен за държавен ковчежник.

През 1802 г. по време на управлението на Александър I вместо петровските колегии в Русия се появили министерствата. На 8 септември 1802 г. за пръв министър на правосъдието бил назначен известният поет и държавен деец Гавриил Романович Державин. По това време той бил почти на 60 години.

Гавриил Державин много бързо навлязъл в работата на своето министерство: след две седмици предложил на Сената доклад със заглавие: „За реда за изслушване в Сената”, „За правилата на съдопроизводство в Държавния Сенат”, „За съставянето на записки от делата”, „За съкращение на Канцеларския отдел”. Освен това той представил проект на закон за арбитражния съд, а след това се изказал за приемането на закон за рушветчийството. За да се „различи зловредният рушветчия от приемащия, принуден от крайна нужда каквото и да е украшение”. От министъра също били разработени положенията за събиране на държавните доходи и за учредяване на Патриотична банка.

А като генерал-прокурор Г. Державин се стараел да не допуска „натиск на силната страна над безсилните хора”, борел се против „неправдите и притесненията на вдовиците и сираците”. При това, характерното било, че романтикът побеждавал в него прагматика, поетът побеждавал чиновника. Стилът на докладите му бил винаги високопарен и тържествен, а предлаганите мерки често изпреварвали общественото съзнание. Това довело да появяването и на завистници, и открити врагове.

Затова не е учудващо, че на министъра често му се налагало да слуша от господаря си гневното: „Какво правите вие Гавриил Романович, отивате в Сената срещу моите укази и ги критикувате, тогава, когато вашето задължение е да ги поддържате и да настоявате за непременното им изпълнение.” Или: „Ти винаги искаш да ме учиш мен. Аз съм Самовластен господар и така искам.” А когато измолил от господаря месечен отпуск, и заради заболяване не могъл да се върне на служба навреме, доброжелателите му предали думите на Александър: „Бих искал въобще да не се връща.”

И при завръщането си, явилият се при императора с доклад министър-поет въобще не бил приет. Съобщили му височайшето желание – „да освободи поста”.

- Защо? – попитал той едва стигнал до лична среща с господаря. И чул:

- Прекалено старателно служиш!

По този начин на поста министър на правосъдието Г. Державин останал малко повече от година.

Едновременно с освобождаването му от министерството (през октомври 1803 г.), го освободили и от всички други длъжности.

Г. Державин умрял през 1816 г. в своето имение в с. Званка. Погребали го в местния Хутински манастир.

Превод от руски език:
ЛЮДМИЛА БОГОСЛОВОВА

„ЕСЕНИНСКИ БУЛЕВАРД” – Приложение на в. ”Литература и Общество”за съвременна руска литература е печатен орган на Сдружение Литературно Общество – Варна и на Съюз на писателите на XXI век
Излиза на български език

Главен редактор Станислав Пенев (Варна, България),
зам. главен редактор Евгений Степанов (Москва, Русия) ,
зам. главен редактор Всеволод Кузнецов (Москва, Русия),
редактори: Людмила Богословова, Юрий Апрелев, Нина Бурнева, Гергана Кирякова, Кирил Тодоров

Контакти: eseninbul@abv.bg и stepanovev@mail.ru